

Dos.Dr. Telman Nusretođlu

Hazar Üniversitesi Öğretim üyesi

Karabağ savaşı ve Güney Kafkasyada Türk yükselişi

<https://m.turkiyegazetesi.com.tr/vazarlar/genis-aci-fikir-ve-tartisma/615808.aspx>

18 Ekim 2020

Karabağ'daki işgalden 30 sene sonra Azerbaycan ordusu, topraklarını işgalden kurtarmak için harekete geçmiştir. Kuşkusuz bu duruma gelmemizde Türk İslam âleminin karargâhı olan Anadolu'dan esen diriliş rüzgârları, Türkiye'mizin bütün müstemlekeci operasyon ve dayatmaları bertaraf ederek bölgesinde ve dünyada yıldız gibi parlaması tesirli olmuştur.

Yaklaşık iki asırdır müstemleke güçlerinin kışkırtmasıyla Anadolu'dan Güney Kafkasya'ya terör ve hıyanet rüzgârları estiren, coğrafyamızın istikrar ve huzurunu bozan Ermeni silahlı güçleri için nihayet hesap günü geldi. Geline nokta, tarihî Müslüman Türk yurdu olan Revan Hanlığı topraklarında aşama aşama oluşturulan Ermeni proje devletinin işgalci siyaseti, elbette ki Rusya'nın Kafkasya ve Anadolu siyasetinden soyutlanarak anlaşılabilir. Meselenin siyasi-stratejik boyutu, tarihî gelişim süreci ve arka planındaki hesaplarla alakalı ana hatlarıyla bilgi sunmakta fayda görüyorum...

Çarlık Rusya'sının 1552 yılında Kazan Hanlığı topraklarını işgal etmesinden itibaren Karadeniz'den Hazar'a uzun asırlara yayılan bir Türk-Rus mücadelesi başlamış, Terek ve Kuban Nehirlerinin kıyılarına kadar ulaşan Çarlık Ordusu, önce Kuzey Kafkasya'nın tamamını ardından da Güney Kafkasya'yı işgal etmeye başlamıştır. Çarlık Rusya'sı, Moskova dinî-ideolojik paradigması çerçevesinde Kafkasya'da kalıcı hâle gelebilmek için Ermeniler başta olmakla burada yaşayan Hristiyan milletleri tespit ederek onlarla iş birliğini geliştirmiş, işgal ettiği Azerbaycan topraklarının etno- demografik haritasını değiştirmek için bazı projeler uygulamıştır. Bunların en önemlisi Ermenileri dünyanın farklı bölgelerden getirerek Revan ve Karabağ Hanlığı topraklarında toplamak, oradaki Türk Müslüman nüfusu da göçe zorlayarak bölgede hâkimiyet kurmak olmuştur.

NÜFUS YAPISIYLA OYNANDI

Yalan üretmekte mahir olan Ermenistan idaresi, güya Güney Kafkasya'nın yerleşik halklarından birisi olduklarını iddia etseler de, Rusya işgali sonrasında kayıt altına alınan belgeler, dönemin Rus yetkililerinin itirafları, Ermenilerin belli bir hedef doğrultusunda işgal sonrasında sistematik olarak Revan ve Karabağ Hanlığı topraklarına yerleştirildiklerini ortaya koyuyor. 1828 yılında Rusya'yla İran arasında imzalanan Azerbaycan topraklarını güney ve kuzey olarak ikiye bölen Türkmençay Antlaşması'ndan sonra Revan topraklarına yönelik kitlesel Ermeni göçüyle ilgili Tahran'a gönderilen diplomatik heyet içinde de yer alan Nikolay Şavrov açık ve net tespitler yapıyor: "XIX. asırda Güney Kafkasya'da sayıları 1,3 milyon olan Ermenilerin 1 milyondan fazlası bizim tarafımızdan bölgeye yerleştirilmiştir."

Petro devrinden itibaren bölgede dağınık hâlde yaşayan Ermenilerin; Bakü, Derbent ve Şemahı gibi yine Müslüman Türk yurtları olan bölgelere toplanması, onlara bu vilayetlerde bir muhtariyet oluşturulması fikrinin de Çarlık rejiminin güvenlik bürokrasisi arasında tartışıldığını biliyoruz. Bu Ermeni devleti projesinin niçin Revan ve Karabağ Hanlığı topraklarında uygulamaya sokulduğunu ise her iki hanlığın coğrafi konumunu göz önünde tutarak cevaplamak lazım. Revan topraklarında kurulan bugünkü Ermenistan'ın tarihî safahat içerisinde Türkiye'nin doğu vilayetlerine doğru genişleme hayali kurduğunu, Türkiye ile olan sınırlarının Rus Ordusu tarafından korunduğunu, Anadolu'dan Türkistan'a uzanan Türk coğrafi bütünlüğünü bozduğunu göz önünde tutarsak neden Revan Hanlığı sorusunu cevaplayabiliriz. Çarlık Rusya'sından Sovyetlere rejimler değişse de değişmeyen Türk karşıtı politikalar sonraları daha da geliştirilmiş, bağımsız Azerbaycan Cumhuriyeti Bolşevikler tarafından işgal edilince millî aydınlar, siyaset adamları büyük bir kıyımdan geçirilerek ülke idaresi Ermenilere teslim edilmiştir. 1929 yılında Azerbaycan Komünist Partisi'nin Genel Sekreteri olan Ermeni asıllı Levon Mirzeyan'ın imzasıyla Nahçıvan'ın statüsüyle ilgili antlaşmalar da ihlal edilerek "Zengezur Koridoru" olarak adlandırdığımız topraklar Ermenistan'a hediye edilmiştir. Böylece Türkiye'yle Türkistan arasındaki kara bağlantısı kesilmiştir ki Azerbaycan Türklerine karşı yapılmış olan bu büyük ihanet ayrı bir yazının konusudur.

KARABAĞ'DAKİ ERMENİLERİN KÖKENİ

Peki, iddia ettikleri gibi Ermenilerin Karabağ'daki etno-kültürel varlığı daha eski dönemlere mi dayanmaktadır? Revan örneğinde olduğu gibi yine Karabağ'a Ermenilerin sonradan getirildiklerini Rusya arşiv belgeleri açık bir biçimde gösteriyor. Karabağ'ın asırlar boyu Türklerin yaylak yerlerinden biri olduğu, Gence-Karabağ Beylerbeylikleri tarafından yönetildiği, hanlıklar dönemiyle birlikte de tam bir Türk Hanlık devleti gibi konumunu sürdürdüğü açıktır. Ermeni yalanlarını tamamen çöpe atacak en büyük delilse Azerbaycan Hanlıkları işgal edilirken Rus işgal kuvvetlerinin başındaki isim olan *Sisianov* ile Karabağ Hanı İbrahim Han arasında imzalanan 14 Mayıs 1805 tarihli 11 maddelik Kürekçay adlı antlaşmadır. O dönemde Karabağ'da Ermeni varlığı söz konusu olsaydı Kafkasya'daki Hristiyan nüfusu kollayıp koruma misyonunu üstlenen Çarlık Rusya'sı antlaşmaya Ermenilerle de ilgili bir madde eklemeyi miydi? Hâlbuki bu antlaşmada Ermenilerle ilgili değil madde, kelime bile yoktur. Zaten Ermeniler de İran'ın Marağa bölgesinden Karabağ'a getirilip yerleştirilmelerinin 150. yılı anısına Karabağ'da bir anıt inşa etmiş, Karabağ olayları patlak verince de uydurdukları tarih yalanlarını tekzip ettiği için kendileri o anıtı yıkmışlardır. Karabağ'ın stratejik önemine, neden hedef hâline getirildiğine gelince; işgal kuvvetlerinin başındaki isim *Sisianov*'un Çar'a gönderdiği rapordan bir cümle durumu yeterince açık ifade ediyor: "İran üzerinde hâkimiyet kurmak için Karabağ'ı ele geçirmek lazım. Çünkü Karabağ, İran'ın kapısıdır."

SAVAŞTA İRAN'IN ROLÜ

Malum yapılan askerî harekâtın güney kanadının esas siyasi-askerî hedeflerinden biri de İran sınırı boyunca uzanan işgal altındaki bölgelerin işgalcilerden temizlenmesi, İran'la Azerbaycan sınırlarının tamamen kontrol altına alınmasıdır. İran'ın hidroelektrik santral inşası adı altında sınırda köprü inşa ederek işgal altında olan Cebrail ve Zengilan'dan geçerek Karabağ işgalci rejimine yakıt vs. ihtiyaç malzemeleri taşıdığı yönündeki iddialar, sınırların kontrolünün ne kadar ehemmiyetli olduğunu ortaya koyuyor. İran rejiminin devam eden savaş, Karabağ sorununun çözümü ve bölgedeki gelişmelerle ilgili

hâlihazırdaki tutumu üzerinde de ayrıca durmak lazım. Zira Rusya'nın Ermenistan'a yaptığı silah ve mühimmat sevkiyatının Enzeli limanı üzerinden ülkeye taşındığı bellidir. Güney Azerbaycan Türklerinin ayağa kalkarak bu sevkiyatı engelleme girişiminde bulunması, silah taşıyan tırları yakması İran rejimini temsilen bazı şahısların kısmi olarak Azerbaycan'ın lehine sayılabilecek açıklamalar yapmasına, daha ihtiyatlı pozisyon takınmasına sebep olmuştur. Ancak İran, Ermenistan'a giden bütün yolları kapatmayınca, güneyli kuzeyli Azerbaycan kamuoyu Tahran'ın Ermenistan yanlısı tutumunu değiştirdiğine inanmayacaktır.

TÜRKİYE'NİN ROLÜ

Sovyetlerin çöküş safhasında Azerbaycan Türkleri bağımsızlık mücadelesi verirken henüz millî ordusu, istihbaratı, kolluk kuvvetlerinin olmayışının getirdiği siyasi-askerî boşluğu kullanan Ermeni güçleri, hamilerinin de yardımıyla Karabağ ve ona bitişik olan 7 ilçeyi işgal etmeye muvaffak olsa da aradan geçen 30 senede Azerbaycan, ordusuyla, ekonomisiyle Güney Kafkasya'nın en güçlü devleti hâline gelmiş ve topraklarını işgalden kurtarmak için harekete geçmiştir. Kuşkusuz bu duruma gelmemizde Türk İslam âleminin karargâhı olan Anadolu'dan esen diriliş rüzgârları, Türkiye'mizin bütün müstemlekeci operasyon ve dayatmaları bertaraf ederek bölgesinde ve dünyada yıldız gibi parlaması tesirli olmuştur. Türk savunma sanayiinin gururu olan SİHA'ların Karabağ Savaşı'nın seyrini değiştirdiği bir hakikattir. Muzaffer Azerbaycan ordusu birkaç gün içerisinde işgalcileri bozguna uğratarak topraklarımızdan atabileceğini sahadaki operasyonlarıyla göstermiştir. Fakat yukarıda da tasvir etmeye çalıştığımız jeopolitik denklemi, tarihî arka planı ve ehemmiyeti, bu coğrafyalardaki yeni bir Türk ruhunun da dirilişine zemin oluşturması hasebiyle jeopolitik oyuncular barış masasında Azerbaycan ordusunu durdurmaya çalışmaktadır. İşte bu denklem içerisinde dirayeti, cesareti, hakkın yanındaki dik duruşuyla bütün Azerbaycan Türklerinin gönlünde taht kuran Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Türk Devleti'nin tutumu, Karabağ'ın özgürlük mücadelesinde hayati önemdedir. Türkiye'nin Güney Kafkasya'da artan etkisi, caydırıcı gücü, yapılan net açıklamalar emperyal hevesler peşinde olan güçlere mesaj niteliğindedir. Sokaklar, caddeler, evler ve

iş yerlerinde tek millet iki devletin yan yana dalgalanan bayrakları, tarihî günlerden geçtiğimiz işaretidir. Rusya ve İran'ın çıkarları Avrasya coğrafyasının stratejik Türk gücüyle çatışmaktan değil mutabakattan geçiyor. Bu, Azerbaycan'ın vatan savaşıdır. Her iki devletin bu konudaki tutumu, bölgenin geleceğinin şekillenmesi açısından da hayati önemde olacaktır. Rusya, muhalif lider Alexei *Navalny*'nin zehirlenmesi, Belarus'taki seçimlerden sonra Avrupa'yla ilişkilerin seyrinde yaşanan yeni problemler, ekonomik sıkıntılar ve teknolojik geri kalmışlık gibi bir dizi problemle boğuşmaktadır. Bu ülkede - Slavlardan sonra- en büyük nüfusu Müslümanlar, Türkler oluşturmaktadır. Üstelik Libya'dan Kafkasya'ya, Rusya'nın Türkiye'yle iş birliğini sürdürmeye ihtiyacı var. Azerbaycan da bölgesel enerji denklemi, ticaret yolları açısından her geçen gün önemi artan bir ülke konumundadır. Şartlar olgunlaştığında Rusya'yı Batı'daki yeni hamileriyle değiştirmeye hevesli olan Ermeni siyasetçiler için Türkiye ve Azerbaycan'la iş birliği imkânlarını heba etmek rasyonel bir yaklaşım değildir. Nüfusunun yarısı Türklerden oluşan diğer komşu devlet İran da olaylar farklı mecralara yönelmeden coğrafyamızın tarihi, siyasi ve kültürel hakikatlerine uygun bir siyaset geliştirmek, Ermenistan'a olan desteğini kesmek zorundadır.

Bakü, uluslararası hukuktan kaynaklanan haklarını kullanmakta, toprak bütünlüğünü sağlamak, işgalcileri topraklarından atmak için son derece haklı bir savaş yürütmektedir. Yalnız sahada değil diplomasiden enformasyon savaşına girift ve komplike mücadele devam ediyor. Karabağ'ın tamamen işgalden kurtarılacağı, bölgeye huzur ve güven ortamının tekrar hâkim olacağı günler yakındır